Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · "Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqar... DOI: 10.5281/zenodo.24320232

"MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR"

"MHXS ASOSIDA BANK MOLIYAVIY HISOBOTLARINING SHAFFOFLIGINI OSHIRISH"

YUSUPOV SHERZODBEK BAKHTIYOR O`G`LI-teacher of the Department of" Speciality,social-humanitarian and scientific subjects"Tashkent state university of economics
Sherzodbekbakhtiyarovich757@gmail.com
Sh_bakhtiyarovich@tsue.uz
ORCID:0009-0004-4982-9888
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti To`rtko`l fakulteti 2-kurs talabasi
HAYITBOYEVA MUXLISA
Muxlisahayitboyeva9@gmail.com
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti To`rtko`l fakulteti 2-kurs talabasi
JUMABOYEVA ZILOLA
Jumaboyevazilola176@gmail.com

Annotatsiya
Ushbu maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ochiqligini ta'minlashda Moliyaviy Hisobotlarning Xalqaro Standartlariga (MHXS) o'tishning ahamiyati tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida moliyaviy axborotlarning shaffofligi tushunchasi, uning investitsiya jozibadorligini oshirishdagi roli va hisobotlardagi ma'lumotlarni oshkor qilish sifatini yaxshilash usullari tahlil qilingan. Shuningdek, MHXS talablariga muvofiq moliyaviy natijalarni taqdim etishda yuzaga keladigan muammolar ko'rib chiqilib, hisobotlarning ishonchliligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so`zlar: MHXS, moliyaviy hisobot, shaffoflik, investitsiya jozibadorligi, ochiqlik, xalqaro standartlar, axborot oshkor etilishi.

Annotation
This article examines the importance of transitioning to International Financial Reporting Standards (IFRS) in ensuring the transparency of business entities' activities in a market economy. The study analyzes the concept of transparency in financial information, its role in increasing investment attractiveness, and methods for improving the quality of information disclosure in reports. Furthermore, the issues arising in the presentation of financial results in accordance with IFRS requirements are discussed, and practical recommendations for increasing the reliability of financial statements are developed.

Keywords:
IFRS, financial statements, transparency, investment attractiveness, openness, international standards, disclosure of information.

Published: 05.06.2026
Cite this article: Yusupov Sherzodbek Bakhtiyor o`g`li, Hayitboyeva Muxlisa, Jumaboyeva Zilola (2026). MHXS asosida bank moliyaviy hisobotlarining shaffofligini oshirish. Emro Science and Education, 2(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.24320232
© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

Аннотация

В данной статье исследуется значимость перехода на Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО) в обеспечении открытости деятельности хозяйствующих субъектов в условиях рыночной экономики. В ходе исследования анализируется концепция прозрачности финансовой информации, её роль в повышении инвестиционной привлекательности и методы улучшения качества раскрытия данных в отчетности. Также рассматриваются проблемы, возникающие при представлении финансовых результатов в соответствии с требованиями МСФО, и разработаны практические рекомендации по повышению достоверности финансовой отчетности.

Ключевые слова: МСФО, финансовая отчетность, прозрачность, инвестиционная привлекательность, открытость, международные стандарты, раскрытие информации.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4611-sonli qarori: 2020-yil 24-fevraldagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi qaror ushbu mavzuning asosiy huquqiy asosi hisoblanadi. Unda tadbirkorlik subyektlari uchun xalqaro investitsiyaviy muhit yaratish va shaffoflikni oshirish ustuvor vazifa etib belgilangan.

Investitsiya jozibadorligi: Xalqaro moliya bozorlariga (Eurobondlar, xalqaro birjalar) chiqish uchun MHXS yagona "iqtisodiy til" vazifasini o‘taydi. Shaffoflik investorlarning axborotga bo'lgan ishonchsizligini (information asymmetry) kamaytiradi.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish O‘zbekiston iqtisodiyoti va korxonalarining xalqaro maydonda raqobatbardoshligini ta’minlashning muhim omilidir. MHXSga o‘tish moliyaviy ma’lumotlarning ishonchliligi, taqqoslanuvchanligi va izchilligini ta’minlaydi.Global integratsiya sharoitida milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish bevosita korporativ sektorning shaffofligiga bog‘liq. O‘zbekistonda MHXSga o‘tish jarayoni shunchaki texnik hisob-kitob emas, balki xalqaro investorlar uchun ishonchli axborot muhitini yaratish strategiyasidir. MHXS 13 'Haqqoniy qiymatni o'lchash' va MHXS 7 'Moliyaviy vositalar: ma'lumotlarni oshkor qilish' kabi standartlar hisobotlarning informatsion sig'imini tubdan kengaytirib, yashirin risklarni minimallashtirishga xizmat qiladi."

ASOSIY QISM

MHXS va MHMS (Milliy standartlar) o‘rtasidagi konseptual farqlar

Shaffoflikni oshirishning birinchi qadami — bu aktiv va majburiyatlarni baholashdagi yondashuvning o‘zgarishidir.

Tarixiy tannarxdan voz kechish: Milliy standartlarda ko‘pincha aktivlar sotib olingan narxi (tarixiy tannarx) bo‘yicha hisobga olinadi. Bu inflyatsiya yoki bozor konyunkturasi o‘zgargan sharoitda hisobotning real holatdan uzoqlashishiga (shaffoflikning yo‘qolishiga) olib keladi.

Haqqoniy qiymat (Fair Value) tamoyili: MHXS 13 standarti aktivlarni joriy bozor narxida baholashni talab qiladi. Bu esa investorga kompaniyaning bugungi kundagi real aktivlari qiymatini ko‘rish imkonini beradi.

Moliyaviy hisobotlarning informatsion sig‘imi va ularning izohlari:

Shaffoflik faqatgina "Balans" yoki "Foyda va zararlar" hisobotidagi raqamlarda emas, balki ularga berilgan izohlarda namoyon bo‘ladi.

Siyosat va taxminlar: MHXSga ko‘ra, rahbariyat hisobotni tayyorlashda qanday subyektiv taxminlardan (masalan, aktivlarning xizmat muddati yoki shubhali qarzlar zaxirasi) foydalanganini ochiq ko‘rsatishi shart.

Xatarlarni boshqarish: MHXS 7 (Moliyaviy vositalar: ma’lumotlarni oshkor qilish) doirasida kompaniya o‘zining kredit, likvidlik va bozor xatarlarini qanday boshqarayotganini bayon qiladi. Bu "shaffoflik"ning eng yuqori darajasi hisoblanadi.

MHXS asosida shaffoflikni oshirishning asosiy yo‘nalishlari:

Investorlar ishonchini mustahkamlash: MHXS xalqaro investorlar va qarz beruvchilar uchun tushunarli va ishonchli axborot muhitini yaratadi, bu esa xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Moliyaviy axborot sifatini yaxshilash: Standartlar moliyaviy hisobotlardagi ma’lumot assimetriyasini kamaytiradi, korporativ boshqaruv sifatini oshiradi va hisobotlarning aniqligini ta’minlaydi.

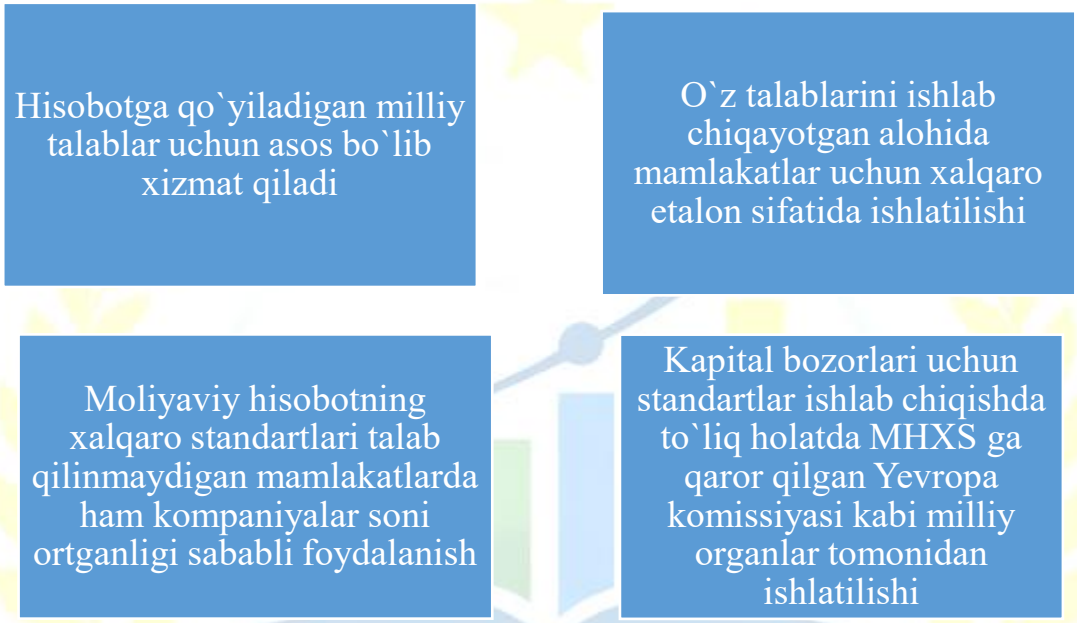
Risklar boshqaruvi: Tijorat banklari va korxonalar uchun MHXS moliyaviy risklarni samarali boshqarish va moliyaviy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Taqqoslanuvchanlik: MHXS asosida tayyorlangan hisobotlar mahalliy korxonalar faoliyatini xalqaro banklar va kompaniyalar bilan solishtirish imkonini beradi.

O`zbekiston Respublikasida MHXS ni joriy etish va uni tartibga solish:

O‘zbekistonda MHXSga o‘tish jarayoni faol olib borilmoqda, xususan, yirik soliq to‘lovchilar va aksiyadorlik jamiyatlari uchun MHXS asosida hisobot yuritish talablari joriy etilgan. Bu jarayon moliyaviy hisobotlarning ochiqligini oshirish va xorijdagi filiallar faoliyatini nazorat qilishni soddalashtiradi.

MHXSning joriy etilishi korxonalarga moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq professional yondashuvni talab etadi.
MHXS bugungi kunda xalqaro miqyosda quyidagi maqsadlarda foydalaniladi:

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (keyingi o‘rinlarda — MHXS) o‘tishni jadallashtirish orqali xorijiy investorlarni zarur axborot muhiti bilan ta’minlash va xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, hisob va audit sohalari mutaxassislarini xalqaro standartlar bo‘yicha tayyorlash tizimini takomillashtirish maqsadida O`zbekiston Respulikasi Prezidenti tomonidan ko`plab qonun qoidalar va farmonlar qabul qilingan .MHXS ga muvofiq tayyorlaydigan tadbirkorlik subyektlari buxgalteriya hisobining milliy standartlari bo`yicha moliyaviy hisobot taqdim etishdan ozod etilgan va ushbu soha asosida mutaxasislarni tayyorlash bo`yicha jahonning muvafaqiyatli tajribalarini ommalashtirish va buxgalteriya va audit sohasida qayta tayyorlash va shu jumladan,malaka oshirish bo`yicha nodavlat ta’lim tashkilotlari hamda sohaga oid oliy ta’lim muassasalarining o‘quv dasturlarini bosqichma-bosqich xalqaro akkreditatsiyadan o‘tkazish yuzasidan buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro tashkilotlar (Sertifikatlangan diplomli buxgalterlar xalqaro assotsiatsiyasi (Association of Chartered Certified Accountants — ASSA) va boshqalar) bilan o‘zaro hamkorlikni kengaytirishni katta maqsad qilib qo`yishgan.

XULOSA

O‘tkazilgan tahlillar va tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, MHXSga o‘tish shunchaki hisob-kitob texnikasini o‘zgartirish emas, balki korporativ boshqaruv madaniyatini yangi bosqichga ko‘tarish va iqtisodiy shaffoflikni ta’minlashning fundamental asosidir. Mavzu yuzasidan quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi:

Axborot sifatining yaxshilanishi: MHXSning haqqoniy qiymat (Fair Value) tamoyili aktivlarning real bozor qiymatini aks ettirish orqali moliyaviy hisobotlardagi "sun’iy" ko‘rsatkichlarni bartaraf etadi. Bu esa investorlar uchun ishonchli qaror qabul qilish muhitini yaratadi.

Moliyaviy xatarlarning ochiqligi: Standartlar (aynan MHXS 7 va MHXS 9) doirasida talab qilinadigan kengaytirilgan izohlar kompaniyaning nafaqat bugungi foydasini, balki u duch kelishi mumkin bo‘lgan potentsial xavf-xatarlarni ham ochiq ko‘rsatadi. Bu shaffoflikning eng yuqori darajasidir.

Investitsiyaviy jozibadorlik: Xalqaro moliya bozorlarida "yagona iqtisodiy til"da so‘zlashish kapital narxini (cost of capital) pasaytiradi. Shaffof hisobotlar tufayli mahalliy korxonalar xalqaro kredit liniyalari va to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Tizimli muammolar va yechimlar: Shaffoflikni yanada oshirish uchun faqatgina standartlarni qabul qilish yetarli emas. Bu jarayon kadrlar malakasini oshirish, hisob jarayonlarini raqamlashtirish (ERP tizimlari) va tashqi audit nazoratini kuchaytirish bilan parallel ravishda olib borilishi lozim.

Umumiy xulosa: MHXS asosida moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta’minlash O‘zbekiston iqtisodiyoti subyektlarining xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni kafolatlashning eng samarali mexanizmi bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

https://inlibirary.uz
https://lex.uz
https://innovativepublication.uz
https://ilmiyanjumanlar.uz
O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.02.2020 yildagi PQ-4611-sonli "xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida" gi qarori.
O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 13.04.2016 yildagi O‘RQ-404-son

IQTISODIY STATISTIKA KAFEDRASI — Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti —